

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัย
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุบลราชธานี และอุบลราชธานี จำนวน 20 จังหวัด สถานศึกษาจำนวน 322 แห่ง จำแนกเป็น ผู้บริหาร 322 คน ครูผู้สอน 2,678 คน รวมทั้งสิ้น 3,000 คน (สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ออนไลน์. 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2562 คัดเลือกมาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607 - 610) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 341 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อคำถาม จำนวน 28 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงจุดประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.68 ถึง 0.99 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

ตอนที่ 2 สอบถามการนิเทศภายในสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อคำถาม จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงจุดประสงค์ (IOC) ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และนัดหมายเวลาเพื่อรับแบบสอบถามกลับคืน

3. ได้รับแบบสอบถามคืนและมีความสมบูรณ์ 341 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและรายข้อ

2. วิเคราะห์การนิเทศภายในสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและรายข้อ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับ การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - moment Correlation Coefficient)

4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมากและมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย การมีความคิดริเริ่ม การรู้จักปรับปรุงแก้ไข การยอมรับนับถือ การให้ความช่วยเหลือ การโน้มน้าวจิตใจ การประสานงาน และการเข้ากับสังคมได้ดี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .971 สามารถร่วมกันพยากรณ์การนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 94.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ

$$\hat{Y} = -.155_{x_1} - 2.271_{x_2} + .181_{x_3} + 1.215_{x_4} + .265_{x_5} + 2.217_{x_6} - .525_{x_7} + 1.759$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z = -.155_{x_1} - 2.653_{x_2} + .208_{x_3} + 1.402_{x_4} + .316_{x_5} + 2.378_{x_6} - .583_{x_7}$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการมีความคิดริเริ่ม อยู่ในระดับมาก จำนวน 6 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือด้านการเข้ากับสังคมได้ดี ด้านการประสานงาน ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข ด้านการยอมรับนับถือ ด้านการโน้มน้าวจิตใจ และด้านการให้ความช่วยเหลือ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีความคิดริเริ่ม เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญอย่างมากของผู้บริหาร เนื่องจากความคิดริเริ่มเป็นหนทางนำไปสู่การวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตาม ตรวจสอบ การรายงานผล การสรุปผล และการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ จึงต้องอาศัยการมีความคิดริเริ่มของผู้บริหาร ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ แมคคินนอน (Mackinnon, 1978 : Unpaged; อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. ออนไลน์. 2563) คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะเป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการใช้สมาธิ

มีความสามารถในการพินิจวิเคราะห์ความคิดที่ถ่วง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและมีความสามารถในการสอบสวน ค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างละเอียดกว้างขวาง คุณลักษณะอีกประการหนึ่งคือเป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างไม่หลีกเลี่ยง ชอบแสดงออกมากกว่าที่จะเก็บกดไว้ และยังคงกล่าวเพิ่มเติมว่าสถาปนิกที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงมักเป็นคนที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่าสถาปนิกที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ สอดคล้องกับเสรี วงษ์มณฑา (2550 : 31-32) ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการบริหารงานเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ ด้วยข้อมูลที่หลากหลายที่จะทำนายอนาคตได้แม่นยำ พร้อมทั้งมีความสามารถในการคิด และสื่อสารการคิดนั้นให้ผู้อื่นได้รับรู้ สอดคล้องกับสต็อกคิลล์ (Stogdill, 1948 : Unpaged; อ้างถึงใน อำนวย ทองโปรง, 2555 : 16 - 17) ผู้นำจะต้องมีความสามารถ (Capacity) ได้แก่ ความสามารถด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่ม ความสามารถในการใช้คำพูด ความสามารถในการวินิจฉัย มีความรอบคอบในการตัดสินใจ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จุฑารัตน์ บันดาลสิน (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่นวัตกรรมบริการพยาบาลพบว่า นวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้จากความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์กร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันได้และทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความคิด สร้างสรรค์จึงไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่สภาพแวดล้อมขององค์กร และบริบททางสังคมก็ล้วนแต่เป็นแหล่งที่มาและ เป็นตัวเร่งให้พยาบาลเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ สอดคล้องกับปณตนนท์ เกียรประภากุล (ออนไลน์, 2561) ได้ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 พบว่า ในการบริหารงานในยุคการศึกษา 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบด้วยภาวะผู้นำ 4 ประเภท ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authenticity Leadership) 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) และ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีทักษะภาวะผู้นำ ทั้ง 4 ประเภทแล้วจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายของยุคการศึกษา 4.0 ต่อไป สอดคล้องกับ บูม (Boone, 1992 : 87) ได้ศึกษา ผลกระทบของพฤติกรรมภาวะผู้นำของศึกษานิเทศก์ต่อการปรับโครงสร้าง ในเขตชนบท ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะร่วม 4 ประการ คือ ประการแรก วิสัยทัศน์และความตื่นตัว (Vision and Awareness) มีความเข้าใจถึงคุณภาพของ การศึกษา และตระหนักความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง ประการที่สอง การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Vision Sharing) ประการที่สาม การสร้างความไว้วางใจ (Trust Building) ต่อครูใหญ่ ครู คณะกรรมการ โรงเรียน และชุมชน และประการที่สี่ การตรวจสอบติดตามผล (Monitoring) เพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นได้ถูกต้อง ดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่าง

สมบูรณ์หรือไม่ คุณลักษณะของศึกษาธิการเขต ที่ประสบผลสำเร็จทั้งสี่นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และเป็นผู้ที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรม โดยพยายามแสวงหา นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาการเรียนรู้ นอกจากนั้นแล้ว ศึกษาเขตแต่ละคนจะปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานที่มั่นคงของความไว้วางใจจากครูใหญ่ และครู ในขณะเดียวกันการแสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำในภาคปฏิบัติหรือเชิงการบริหารจัดการได้อีกที่น่าชื่นชม สอดคล้องกับดวงจิต สนิทกลาง (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำที่ยอดเยี่ยม พบว่า กรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ยอดเยี่ยม ประกอบด้วย (1) การมีวิสัยทัศน์ (2) การรู้จักอัตลักษณ์ของตนเอง (3) การเป็นคนสร้างแรงบันดาลใจ (4) การมีกัลยาณมิตร (5) การมีจิตสาธารณะ (6) การมีภูมิปัญญา (7) การมีความสามัคคีปรองดอง (8) การมีสัจจะ กล้าหาญมุ่งมั่น (9) การยึดมั่นคุณธรรมจริยธรรมและความดีงาม และ (10) การเน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนา

2. การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านการวางแผนการนิเทศภายใน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านการประเมินงานนิเทศภายใน ด้านการปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายใน และด้านการตรวจสอบการนิเทศภายใน ผลการศึกษาดังกล่าวน่าจะมาจาก การที่ผู้บริหารและครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มุ่งหวังให้มีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นประจำ เพราะจะทำให้สามารถประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ทำให้สถานศึกษา ดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบาย ทั้งจากนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ อัญชลี โพธิ์ทอง (2544 : 118) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็น กระบวนการในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาร่วมมือกันจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนในทางที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับ กรองทอง จิรเดชากุล (2550 : 17 - 38) กล่าวว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุด โดยเป็นการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ใน โครงการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยพิจารณากิจกรรมการนิเทศภายในให้เหมาะสมกับสภาพบริบท ทรัพยากรของสถานศึกษา เช่น

การเยี่ยมชมเรียน การให้คำปรึกษาแนะนำการศึกษาเอกสาร การปฏิบัติการนิเทศภายในให้ได้ผลดี ควรดำเนินการตามขั้นตอน คือ ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปฏิบัติการนิเทศภายในตามแผนงาน ประชุมเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานตามขั้นตอน ประชุมสรุปผลการนิเทศ และนำข้อมูลไปใช้ ดำเนินการต่อไป สอดคล้องกับหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 51) ได้เสนอขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาโดยยึดหลักวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านการวางแผนการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ และด้านการประเมินผลการนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภา อยู่คง (2555 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการศึกษาปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศและด้านการวางแผนการนิเทศ จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการนิเทศและด้านการปฏิบัติการนิเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพรณมาศ พรหมพิลา (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวน 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาและการปรับปรุง ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติการนิเทศการสอน 2) รูปแบบกระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดขึ้นประกอบด้วยปัจจัย 7 ด้าน แต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน โดยด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนาและการปรับปรุง มีสหสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ทั้ง 5 ด้านดังกล่าวมีสหสัมพันธ์ทางบวกโดยตรงกับการปฏิบัติการนิเทศการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิพรธน์ แสนใจดี (2556 : 83) พบว่า สภาพการนิเทศภายในโดยรวมและแต่ละขั้นตอน มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการนิเทศภายใน ขั้นตอนการวางแผนกำหนดทางเลือก ขั้นตอนการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศภายใน

ขั้นตอนการสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการนิเทศภายในส่วนขั้นตอนที่มีการปฏิบัติในระดับมาก คือ ขั้นตอนการปฏิบัติการณ์ภายใน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับมากและมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์มากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือ รองลงมาคือ ด้านการยอมรับนับถือและด้านการประสานงาน เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อาจเป็นเพราะว่าการประสานงานมีความสำคัญต่อการบริหารองค์การ เพราะทำให้ผู้บริหารและบุคลากร มีความเข้าใจที่ตรงกัน นำไปสู่การร่วมมือ ในการทำงานส่งผลให้มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับ จักรวาล สุขไมตรี (2561 : 263) การประสานงาน เป็นการร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ในองค์การ โดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงานร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบของการประสานงาน นั้นประกอบด้วย คน การสื่อสาร เวลา สถานที่ บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เพื่อให้เป้าหมายขององค์การบรรลุตามที่กำหนดไว้ ประหยัดเงิน เวลา ลดความขัดแย้ง สำหรับปัญหาในการประสานงานมาจากคนในองค์การ ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ คือ 1) ขาดการเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ขาดการพูดด้วยถ้อยคำ ที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน 3) ขาดการทำประโยชน์แก่เพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ 4) ขาดความเสมอต้นเสมอปลาย โดยมีการปฏิบัติต่อกันน้อย และมีอคติต่อกัน ดังนั้นเทคนิคการประสานงาน ในองค์การ สามารถกระทำได้นี้ 1) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้รู้จักให้ รู้จักเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อส่วนรวม มีอัธยาศัยไมตรีต่อกัน 2) ใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยความชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีเหตุผล ใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ ถูกกาลเทศะ 3) บำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นคนใจกว้าง ละเว้นการทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน 4) มีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวเหมาะสม ละเว้นการมีอคติในการลำเอียงเพราะรักใคร่กัน ไม่ชอบกัน และละเว้นอบายมุขทั้งปวง สอดคล้องกับ ยุคล (Yukl. 1989 : 176; อ้างถึงใน ทรศุนทรายุทธ. 2551 : 328 - 329) กล่าวว่า การประสานงาน คือคุณลักษณะของผู้นำที่ประสบผลสำเร็จเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย และสต็อคคิลส์ (Stogdill. 1948 : Unpaged; อ้างถึงใน อำนวย ทองโปรง. 2555 : 16 - 17) ผู้นำจะต้องมีความมีส่วนร่วม (Participation) ได้แก่ ความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มได้ เข้าสังคม ให้ความร่วมมือ ปรับตัวได้และมีอารมณ์ขัน การประสานงานเป็นการสื่อสารในองค์การและนอกองค์การ เพื่อให้งานหรือโครงการต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ไม่เกิดการซ้ำซ้อน ซึ่งจะทำให้เสียเวลา เสียงบประมาณโดยใช้เหตุ ผู้นำที่มีการประสานงาน ดี ย่อมสร้างทีมงานที่เข้มแข็ง องค์การ เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ บูม (Boone, 1992 : 87) ที่ได้ศึกษา ผลกระทบของพฤติกรรมภาวะผู้นำของศึกษานิเทศก์ต่อการปรับโครงสร้าง ในเขตชนบท ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะร่วม 4 ประการ คือ ประการแรก วิสัยทัศน์และความตื่นตัว (Vision and Awareness) มีความเข้าใจถึงคุณภาพของการศึกษา และตระหนักความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง ประการที่สอง การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Vision Sharing) พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญต่อการสื่อสารหรือสื่อความกับคณะกรรมการในการสร้างเป้าหมาย และกลยุทธ์ในการดำเนินงานร่วมกัน สอดคล้องกับ วิลเลียม (Williams, 1994 : 425 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การใช้การนิเทศในโรงเรียนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครู ขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน

4. ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยสมการพหุคูณ พบว่า ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการให้ความช่วยเหลือ ด้านการโน้มน้าวจิตใจ ด้านการประสานงาน ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข ด้านการเข้ากับสังคมได้ดี ด้านการมีความคิดริเริ่ม และด้านการยอมรับนับถือ ร่วมกันส่งผลต่อการนิเทศภายในของสถานศึกษา ได้ร้อยละ 94.3 นับเป็นปัจจัยที่มีค่าการพยากรณ์สูงมาก เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 7 ด้านนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับสุเมธ แสงนันทนวล (2552 : 6) กล่าวว่าผู้นำ ใช้การจูงใจด้วยภาวะผู้นำ ใช้อำนาจบารมี เรียกว่าพระคุณจึงทำให้คนยอมรับปฏิบัติด้วยความเต็มใจ เรียกว่าคนเกรงใจ ผู้นำต้องมีความสามารถในการชักจูงผู้อื่น และผู้ที่ทำตามก็ทำด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับสัมมา รรณิษฐ์ (2553 : 27) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อคนหรือผู้ร่วมงาน โดยผู้นำจะพยายามทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับอิทธิพลและโน้มน้าวทางใจ เพื่อจะให้คนปฏิบัติตาม ทั้งนี้ศักยภาพของผู้นำนั้น มีผลต่อผู้ร่วมงานในด้านความเชื่อ ความนับถือ กำลังใจ และความอบอุ่นในการร่วมงาน ดังนั้นผู้นำจึงเป็นพลังร่วมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจ ไปสู่การเปลี่ยนแปลง ประสานให้ความสะดวก เป็นผู้ติดต่อดูแล ให้ความสนับสนุน และช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจึงมีผลกระทบต่อผู้ร่วมงาน องค์การสิ่งแวดล้อม ในอันที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ หรือความล้มเหลว เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ผู้บริหารพึงมีผู้ที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศ การทำงาน ทำให้กลุ่มคนรวมตัวกันได้ ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับกัลยาณี สูงสมบัติ (2550 : 2) ได้กล่าวถึง

ลักษณะของผู้นำไว้ว่าต้องมีความฉลาด ผู้นำจะต้องมีระดับความรู้ สติปัญญาโดยเฉลี่ยสูงกว่าบุคคลที่ให้เป็นผู้นำ เพราะผู้นำจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ บุคคลที่ฉลาดเท่านั้นที่จะสามารถ จัดการกับปัญหาหรือเรื่องราวอื่น ๆ ได้ดี สอดคล้องกับจอมพงศ์ มงคลวนิช (2554 : 199) กล่าวถึง การที่ผู้นำมีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับเนตร์พัฒนา ขาววิราช (2556 : 19) กล่าวว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญยิ่งต่อผู้บริหารทุกคน เพราะเป็นแนวทางไปสู่การดำเนินงานในหน้าที่รับผิดชอบให้สำเร็จผลตามเป้าหมาย ต้องเป็นผู้นำองค์การให้ก้าวหน้า ต้องใช้ศิลปะในการโน้มน้าวใจให้บุคคลในองค์กรได้คล้อยตาม เพื่อให้ความร่วมมือและช่วยปฏิบัติงาน ผู้นำเพียงคนเดียวไม่สามารถทำให้งานสำเร็จได้ แต่ความสามารถของผู้นำในการชักจูงใจบุคคลในองค์กรให้คล้อยตามและยินยอมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานสำเร็จ สอดคล้องกับวิโรจน์ สารรัตนะ (2557 : 38) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำของผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงาน องค์การใดจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงาน ปัจจัยสำคัญที่สุด คือ ผู้นำ ถ้าองค์การใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน ตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่ในทางตรงข้ามถ้าองค์การใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพจะไม่สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้ ข้ำร้ายยังเป็นการทำลายขวัญของ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำเป็นผลให้การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ในองค์กรประสบความล้มเหลว สอดคล้องกับพรรณมาศ พรหมพิลา (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวน 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครู ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาและการปรับปรุง ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการปฏิบัติการนิเทศการสอน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรนำผลวิจัยไปใช้และศึกษาค้นคว้าวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าภาวะผู้นำทั้ง 7 ประการ ต่างส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาทั้ง 7 ตัว ซึ่งมี 4 ตัวคือ ด้านการประสานงาน ด้านการให้ความช่วยเหลือ ด้านการโน้มน้าวจิตใจ และด้านการยอมรับนับถือ ที่ส่งผลในเชิงบวก และมี 3 ตัว คือด้านการมีความคิดริเริ่ม ด้านการรู้จักปรับปรุงแก้ไข และด้านการเข้ากับสังคมได้ดี ที่เป็นเชิงลบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมภาวะผู้นำ ทั้ง 4 ด้านที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาเชิงบวก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน เกิดขวัญและกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถเป็นผู้นำที่ดี พร้อมนำพาองค์กรรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และเพื่อให้การนิเทศภายในของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกประการคือผู้บริหารสถานศึกษา ควรศึกษาภาวะผู้นำอีก 3 ด้าน ที่เป็นเพราะเหตุใด จึงส่งผลต่อการนิเทศเชิงลบ

2. เพื่อให้การนิเทศภายในสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษา ผู้บริหารควรดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา อย่างเป็นระบบ ด้วยการวางแผนการนิเทศภายใน ร่วมกับบุคลากรของสถานศึกษา และส่งเสริมบุคลากรในด้านการปฏิบัติงานนิเทศภายใน รวมถึงการตรวจสอบการนิเทศภายใน สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้นำและผู้รับการนิเทศ มีการตรวจสอบการนิเทศภายใน มีการประเมินงานนิเทศภายใน และปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายใน เพื่อให้การดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการนิเทศภายใน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้รูปแบบ หรือแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย